

ارتباط بین ابعاد شخصیت و آمادگی به اعتیاد با نقش واسطه‌ای راهبردهای مقابله با استرس در دانشجویان دختر

فاطمه وزیری وحید^۱، مسعود باقری^۲، سیدمحمدحسین موسوی^۳

^۱ کارشناس ارشد روانشناسی عمومی. دانشگاه باهنر.

^۲ دانشیار گروه روانشناسی عمومی. دانشگاه باهنر.

^۳ استادیار گروه روانشناسی عمومی. دانشگاه باهنر.

نام نویسنده مسئول:

فاطمه وزیری وحید

چکیده

زمینه و هدف: گرایش افراد به اعتیاد و آمادگی آنان برای ابتلا بدان، یک آسیب اجتماعی است که از مهم‌ترین دغدغه‌های فکری برنامه‌ریزان جامعه محسوب می‌شود چراکه آسیب‌های فردی و خانوادگی متعددی را در پی دارد. این مطالعه با هدف تعیین رابطه بین ابعاد شخصیت و آمادگی به اعتیاد با نقش واسطه راهبردهای مقابله با استرس در دانشجویان دختر دانشگاه علوم پزشکی کرمان طراحی گردید.

روش بررسی: طرح پژوهش حاضر از نوع همبستگی (تحلیل مسیر) است. جامعه موردنظر مشتمل بر دانشجویان دختر علوم پزشکی کرمان بود که به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای ۳۰۰ دختر انتخاب شدند. ابزارهای مورد استفاده برای گردآوری اطلاعات با استفاده از پرسشنامه شخصیت (NEOFFI) مک کری و کاستا، پرسشنامه آمادگی به اعتیاد زرگر و راهبردهای مقابله با استرس بیلنگز و موس بود.

یافته‌ها: نتایج نشان داد رابطه بین روان‌رنجوری با آمادگی به اعتیاد (۰/۲۳) مثبت و معنی‌دار است. همچنین رابطه بین وظیفه‌شناسی و آمادگی به اعتیاد (-۰/۱۷) منفی و معنی‌دار است. نتیجه‌گیری: روان‌رنجوری و وظیفه‌شناسی از طریق راهبردهای مقابله‌ای اثر غیرمستقیم و معنادار بر آمادگی به اعتیاد داشتند. به‌طور کلی یافته پژوهش حاضر نشان داد که از میان متغیرهای برون‌زا، روان‌رنجوری با نقش واسطه‌ای راهبرد مقابله‌ای هیجان‌مدار و مسئله‌مدار بیشترین اثر را بر آمادگی به اعتیاد داشت. با توجه به یافته‌ها مهم‌ترین عامل آمادگی به اعتیاد، روان‌رنجوری تشخیص داده شد.

واژگان کلیدی: ابعاد شخصیت، آمادگی به اعتیاد، راهبردهای مقابله با استرس.

مقدمه

گرایش روزافزون به مصرف مواد مخدر یکی از مشکلات بزرگ اجتماعی است، به‌ویژه با کاهش سن اعتیاد و رواج آن در میان جوانان، ضرورت چاره‌اندیشی بیشتر احساس می‌شود (۱). شواهد آماری در جهان نشان می‌دهد موفقیت کشورهای پیشرفته در مبارزه با مواد مخدر در دهه‌های ۷۰ و ۸۰ میلادی مرهون کاربرد استراتژی‌های مربوط به پیشگیری است نه درمان. بدین معنا که اگر کمبودهای شخصی و عوامل زمینه‌ساز و آمادگی به اعتیاد اصلاح گردد، تمایل استفاده از مواد مخدر به حداقل کاهش می‌یابد (۲). به همین دلیل، لزوم شناسایی عوامل پیش‌بینی کننده و پیش‌گیری کننده‌ی آن در افراد به‌خصوص نوجوانان و جوانان و پرورش عوامل محافظت‌کننده در برابر اعتیاد بیش از پیش احساس می‌شود (۳).

در مورد سبب‌شناسی گرایش به مصرف مواد مخدر فرضیه‌های مختلفی بیان شده است، اما هیچ‌یک از این فرضیه‌ها به‌تنهایی نمی‌تواند علت گرایش فرد به مواد مخدر را تبیین کند. در بیشتر موارد، مجموعه‌ای از عوامل و زمینه‌ها در گرایش افراد به مواد مخدر نقش دارند، اما در شرایط فرهنگی و فردی-اجتماعی مختلف، برخی از عوامل نقش بارزتری ایفا می‌کنند. ازجمله عواملی که در ارتباط با سوءمصرف می‌توان به آن اشاره کرد نقش پیش‌بینی‌کنندگی ویژگی‌های شخصیتی^۱ فرد است. برخی از ویژگی‌های خاص شخصیتی باعث می‌شوند تا افراد در موقعیت‌های گوناگون رفتارهای سازگارانه و متعادل از خود نشان دهند. داشتن آگاهی و دانش لازم درباره‌ی شخصیت، در پیشگیری یا اقدامات احتمالی در مورد بروز برخی اختلالات و نابسامانی‌های شخصیتی می‌تواند به فرد کمک کند (۴).

یکی از حوزه‌های آسیب‌شناسی اعتیاد، بررسی رابطه بین سوءمصرف و ویژگی‌های شخصیتی است که بر اساس این جهت‌گیری، وابستگی به مواد به‌واسطه صفت شخصیتی‌ای خاص یا مجموعه‌ای از صفات پدیدار می‌شود (۵). یکی از مهم‌ترین دسته‌بندی‌های مربوط به شخصیت مدل پنج عاملی است که مک کری، کاستا (۶)، آن را در امتداد پنج بعد یا پنج عامل اصلی شامل روان رنجوری، برون‌گرایی، گشودگی به تجربه، توافق‌گرایی و وظیفه‌شناسی توصیف کردند. ویژگی‌های شخصیتی از عوامل مهم سبب‌شناختی در گرایش به رفتارهای پرخطر ازجمله مصرف سیگار، الکل، مواد مخدر و فعالیت‌های جنسی ناپایمن بشمار می‌روند (۷).

از متغیرهای دیگری که با آمادگی به اعتیاد رابطه دارد روش‌های مقابله با استرس است. برخی صفات شخصیتی، خطر سوءمصرف مواد را افزایش می‌دهند. اعتمادبه‌نفس پایین، فقدان مهارت‌های اجتماعی و انطباقی و استفاده از روش‌های ناپخته برای مقابله با استرس‌های زندگی ازجمله این ویژگی‌های خطرآفرین است (۸). هیجان و برانگیختگی فیزیولوژیایی ناشی از موقعیت‌های تنش‌زا بسیار ناخوشایند است و همین رنج موجب برانگیختن شخص است و به‌سوی تسکین آن فرایند کوشش شخص برای حل‌وفصل شرایط تنش‌زا را مقابله نامیده‌اند (۹). لازاروس و فولکمن دو شیوه مقابله عمده مسئله محور و هیجان‌محور را تعریف می‌کنند. مقابله مسئله‌محور شامل تلاش‌های شناختی و رفتاری مبتنی بر حل مسئله است که به تغییر یا مدیریت موقعیت پرتنش کمک می‌کند. از طرفی دیگر، مقابله هیجان‌محور شامل تلاش‌های شناختی و رفتاری است که فشار هیجانی را کاهش داده یا مدیریت می‌کنند؛ اما مستقیماً روی حل مسئله متمرکز نمی‌شوند (۱۰).

در پژوهشی به بررسی رابطه بین راهبردهای مقابله با استرس و گرایش به اعتیاد پرداخته شد. نتایج نشان داد که راهبردهای مقابله‌ای از عوامل اثرگذار در گرایش به اعتیاد است، به گونه‌ای که راهبرد هیجان‌مدار با مصرف الکل رابطه مثبتی دارد و راهبرد مسئله‌مدار با مصرف الکل رابطه منفی دارد (۱۱). در تحقیقی دیگر سابقه‌ی خانوادگی اعتیاد به الکل، اختلال مصرف الکل و مدل پنج عامل شخصیت بررسی شد. نتایج این پژوهش نشان داد که افراد وابسته به مواد در مقایسه با افراد بهنجار نمرات بالاتری در عامل روان‌رنجوری و نمرات کمتری در ابعاد خوشایندی و انعطاف‌پذیری کسب کرده‌اند (۱۲).

از آنجا که در مطالعات قبلی رابطه بین متغیرها به صورت جداگانه بررسی شده است، هدف اصلی این مطالعه بررسی رابطه ابعاد شخصیت و گرایش به اعتیاد با نقش واسطه‌ای راهبردهای مقابله با استرس در یک مدل واحد است. لذا در مطالعه اخیر همه متغیرها در یک مدل جامع و مشروح مورد بررسی قرار گرفتند تا نقش واسطه‌ای راهبردهای مقابله‌ای شامل مسئله‌مدار و هیجان‌مدار مطالعه شود.

روش بررسی

پژوهش حاضر از نوع طرح همبستگی از نوع تحلیل مسیر^۲ است. در این پژوهش جامعه‌ی آماری شامل تمامی دانشجویان دختر مشغول به تحصیل (۵۰۰) در دانشگاه علوم پزشکی کرمان که در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ بوده است که با استفاده از جدول کرجسی-مورگان، ۳۰۰ نفر تعیین گردید. روش نمونه‌گیری، خوشه‌ای چندمرحله‌ای تصادفی بود. بدین‌صورت که ابتدا از بین دانشکده‌های دانشگاه، به‌طور تصادفی چند دانشکده (پزشکی، بهداشت، پرستاری و مامایی، پیراپزشکی، داروسازی، مدیریت و اطلاع‌رسانی)

^۱- personality characteristic

^۲-path Analysis

انتخاب و سپس از هر دانشکده به نسبت تعداد دانشجویان آن دانشکده، چند کلاس به صورت تصادفی انتخاب و از بین افراد حاضر در کلاس‌های دانشکده چند نفر به شیوه تصادفی انتخاب شدند. در این پژوهش از نرم‌افزار AMOS 24 جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شد.

ابزار پژوهش

پرسش‌نامه پنج عامل بزرگ: پرسش‌نامه‌ای شخصیتی است که توسط مک کری و کاستا (۱۹۹۲)، برای جمعیت بهنجار تهیه شد و در طی ربع قرن گذشته بیشترین استفاده در کاربست‌های پژوهشی و بالینی را داشته است. نسخه اصلی آن در سال ۱۹۸۵ و نسخه کنونی آن در سال ۱۹۹۲ به چاپ رسید (۱۳). مک کری و همکاران، با استفاده از تحلیل عوامل به این نتایج رسیدند که پنج بعد می‌توان برای تفاوت‌های فردی در خصوصیات شخصیتی منظور کرد. این پنج خصیصه یا عامل عمده عبارتند از: روان رنجوری (N)، برونگرایی (E)، گشودگی به تجربه (O)، توافق (A) و وظیفه‌شناسی (C). این آزمون فرم کوتاهی به نام (FFI-NEO) دارد که یک پرسش‌نامه ۶۰ سؤالی است و بیشتر برای ارزیابی پنج عامل اصلی شخصیت (روان رنجوری، برونگرایی، گشودگی به تجربه، توافق، وظیفه‌شناسی) به کار می‌رود. از آزمون خواسته می‌شود که بر روی یک مقیاس لیکرت، میزان انطباق عبارت ارائه‌شده با وضعیت خودش را از کاملاً موافقم یا کاملاً مخالفم مشخص نماید (۱۴). در این پژوهش از این پرسش‌نامه استفاده شده است. مقدار آلفای کرونباخ به‌دست‌آمده به‌صورت کلی در پژوهش حاضر ۰/۸۱ بود.

مقیاس آمادگی به اعتیاد: این مقیاس با توجه به فرهنگ ایرانی توسط یدالله زرگر (۱۳۸۵) ساخته شده است (۱۵). حکیم زاده (۱۳۸۶) برای تعیین پایایی این پرسش‌نامه از روش آلفای کرونباخ و دینیمه کردن استفاده کرده که برای کل پرسش‌نامه به ترتیب ۰/۸۸ و ۰/۸۷ به دست آمده است (۱۶). وی برای تعیین اعتبار پرسش‌نامه گرایش به اعتیاد از پرسش‌نامه گرایش به خودکشی استفاده کرده که همبستگی قابل قبولی را گزارش کرده است ($r=0/48$ و $p=0/001$). همچنین پایایی و روایی این مقیاس در پژوهش زرگر، نجاریان و نعمانی (۱۳۸۷) نیز بسیار مناسب ارزیابی شده است. به منظور بررسی پایایی پرسش‌نامه آمادگی به اعتیاد از ضرایب آلفای کرونباخ استفاده شد. آلفای کرونباخ در پژوهش حاضر برای عامل کلی آمادگی به اعتیاد ۰/۸۹ بوده است (۱۷).

پرسشنامه راهبردهای مقابله‌ای با استرس: این پرسشنامه را بلینگز و موس^۳ در سال (۱۹۸۱) برای بررسی شیوه پاسخ‌گویی افراد به رویدادهای استرس‌زا طراحی و تدوین کردند. این مقیاس ۱۹ آیتم دارد. بلینگز و موس (۱۹۸۱) ضریب پایایی آن را بر اساس آلفای کرونباخ برای پرسش‌نامه ۰/۷۸ و اعتبار همسانی درونی برای دو خرده مقیاس ۰/۴۴ تا ۰/۸۸ به دست آوردند (۱۸). همچنین روایی محتوا برای پرسش‌نامه ۰/۸۸ گزارش کردند. در تحقیق ربانی باوجدان و همکاران (۱۳۹۱) پایایی این مقیاس با استفاده از روش آلفای کرونباخ با تعداد ۳۵۴ نمونه و با ۱۹ ماده برای نمره کل ضریبی برابر با ۰/۷۱ و برای خرده مقیاس راهبرد مسأله مدار با ۸ ماده ضریبی برابر با ۰/۷۹ و خرده مقیاس هیجان مدار با ۱۱ ماده ضریبی برابر با ۰/۷۸ به دست آمد (۱۹). سعادتی و لشنی (۱۳۹۰) در پژوهشی پایایی پرسشنامه راهبردهای مقابله با استرس را با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۰ گزارش دادند (۲۰).

یافته‌ها

برای تعیین رابطه بین متغیرها از همبستگی پیرسون استفاده شد. جدول ۱، ماتریس همبستگی متغیرهای مورد مطالعه را نشان می‌دهد.

با استفاده از نرم‌افزار AMOS 24 برای تعیین رابطه بین متغیرهای شخصیتی، راهبردهای مقابله‌ای و آمادگی به اعتیاد از تحلیل مسیر استفاده گردید. برای بررسی مدل، مسیرهای یکطرفه از پنج متغیر شخصیتی، برون‌گرایی، روان‌رنجوری، سازگاری، مسئولیت‌پذیری و پذیرا بودن، به سمت راهبردهای مقابله‌ای مسئله‌مدار و راهبردهای مقابله‌ای هیجان‌مدار در نظر گرفته شد. همچنین مسیرهای یکطرفه از راهبردهای مقابله‌ای به سمت آمادگی به اعتیاد قرار داده شد. همچنین ارتباط بین متغیرهای شخصیتی نیز در نظر گرفته شد. در ابتدا مدل اصلی شامل همه مسیرهای مورد نظر آزمون شد. در مرحله دوم، همه مسیرهای پیش‌بینی کننده که در برازش کلی مدل نقشی نداشتند ثابت در نظر گرفته شدند.

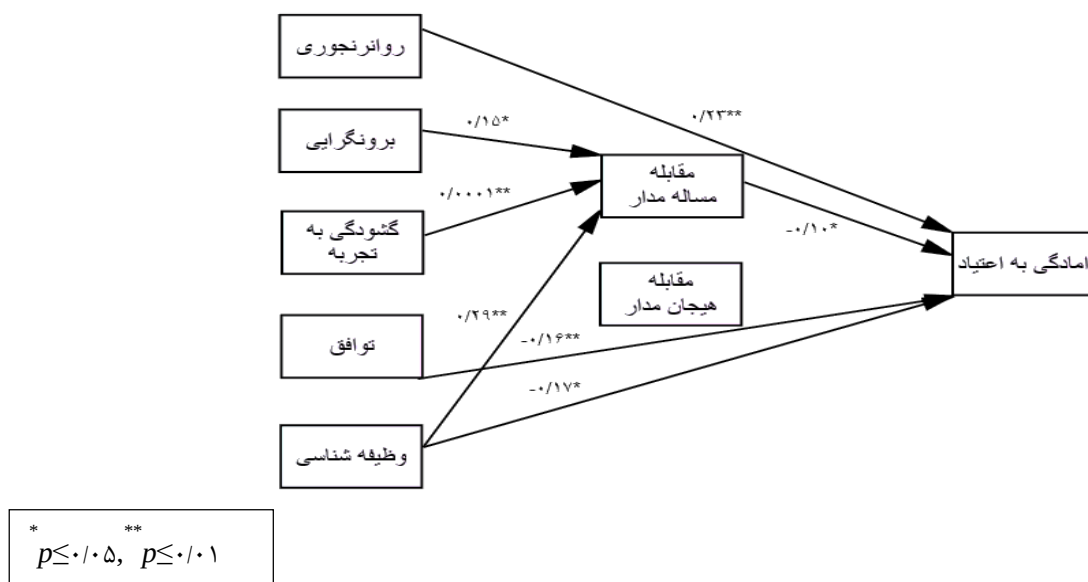
³ -Billings & Moos

جدول ۱. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

اعتیاد	مقایله مسأله مدار	مقایله - هیجان مدار	روان رنجوری	برونگرایی	گشودگی	توافق	وظیفه شناسی
آمادگی اعتیاد	۱	-۰/۲۲۴**	۰/۱۰۵	-۰/۲۸۲**	-۰/۱۰۵	-۰/۳۰۶**	-۰/۳۱۴**
مقایله مسأله مدار	-	۱	-۰/۱۹۵**	۰/۳۱۰**	۰/۱۳۰*	۰/۰۸۱	۰/۳۴۸**
مقایله هیجان مدار	-	-	۱	-۰/۰۲۴	-۰/۰۰۱	-۰/۱۱۱	-۰/۱۲۲*
روان رنجوری	-	-	۱	-۰/۴۲۲**	-۰/۰۴۰	-۰/۳۲۲**	-۰/۲۴۶**
برونگرایی	-	-	-	۱	۰/۳۰۹**	۰/۱۸۴**	۰/۵۱۴**
گشودگی	-	-	-	-	۱	۰/۱۴۴*	۰/۱۷۹**
توافق	-	-	-	-	-	۱	۰/۳۱۵**
وظیفه شناسی	-	-	-	-	-	-	۱

* $P < 0.05$, ** $P < 0.01$

به منظور بررسی برازندگی مدل پژوهش، از شاخص های برازندگی استفاده شد. از بین شاخص های متعددی که در این زمینه موجود است؛ در این پژوهش شاخص های IFI, TLI, NNFI, NFI, CFI, AGFI, GFI, RMSEA به حد قابل قبول صفر رسید. مقدار برازندگی GFI و برازش تطبیقی CFI و مدل نهایی داده ها را به خوبی برازش می نماید. میزان RMSEA به حد قابل قبول صفر رسید. همچنین شاخص برازندگی تعدیل یافته AGFI ۰/۹۹ است. از آنجایی که شاخص های نیکویی برازش بیشتر از ۰/۹۰ می باشند، مدل اصلاح شده نهایی از برازش قابل قبولی برخوردار است (۲۱). بنابراین همگی این شاخص ها نشان می دهند که مدل پس از اصلاح، برازندگی بسیار مناسبی با داده ها پیدا کرده است. لازم به ذکر است که اثرات غیرمستقیم متغیرهای شخصیتی بر آمادگی به اعتیاد از طریق متغیر میانجی راهبردهای مقابله ای نیز بررسی گردید. مدل ارائه شده در شکل ۱ نشان داده شده است.

شکل ۱: برآورد پارامترهای استانداردشده مدل تجربی پیش بینی آمادگی به اعتیاد

اثرات مستقیم متغیرهای شخصیتی بر آمادگی به اعتیاد نشان داد که بین روان رنجوری و آمادگی به اعتیاد رابطه وجود دارد (۰/۲۳ = β). همچنین توافق رابطه منفی با آمادگی به اعتیاد ($\beta = -0.16$) و وظیفه شناسی رابطه منفی با آمادگی به اعتیاد ($\beta = -0.17$) دارد. بدین معنا که افراد با توافق پذیری و وظیفه شناسی بالاتر، آمادگی به اعتیاد کمتری دارند. راهبرد مقابله ای مسأله مدار نیز توانست آمادگی به اعتیاد را به صورت منفی پیش بینی کند ($\beta = -0.10$).

از دیگر ویژگی‌های تحلیل مسیر مقایسه اثرات کل متغیرها بر یکدیگر، مقایسه اثرات مستقیم با غیرمستقیم و همچنین اندازه‌گیری میزان واریانس تبیین شده متغیر درون‌زا توسط مدل است. همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود از میان متغیرهای برون‌زا روان‌رنجوری نسبت به توافق و وظیفه‌شناسی اثر کل بیشتری بر آمادگی به اعتیاد (۰/۲۳ در مقابل ۰/۱۶-، ۰/۱۷-) دارد. در مجموع نیز اثر کل روان‌رنجوری (۰/۲۳) بر آمادگی به اعتیاد نسبت به سایر متغیرها بیشتر است. همچنین اثر مستقیم روان‌رنجوری (۰/۲۳) نسبت به اثر غیرمستقیم (۰/۱۴) آن بیشتر است و اثر مستقیم وظیفه‌شناسی (۰/۱۷-) نسبت به اثر غیرمستقیم (۰/۰۳-) بیشتر است. این متغیرها در مجموع ۲۲ درصد از واریانس آمادگی به اعتیاد را تبیین می‌کنند.

جدول ۲. مقایسه‌ی اثرات مستقیم، غیرمستقیم، کل و میزان واریانس تبیین شده‌ی متغیرها

متغیرها	اثرات مستقیم	اثرات غیرمستقیم	اثرات کل	واریانس تبیین شده
روان‌رنجوری	۰/۲۳	۰/۱۴	۰/۲۳	
برونگرایی	-	-	-	
گشودگی	-	-	-	۰/۲۲
توافق	-۰/۱۶	-	-۰/۱۶	
وظیفه‌شناسی	-۰/۱۷	-۰/۰۳	-۰/۱۷	
مقابله مسئله‌مدار	-۰/۱۰	-	۰/۰۶	
مقابله هیجان‌مدار	-	-	-	

* $P < 0.05$, ** $P < 0.01$

بحث

پژوهش حاضر به منظور بررسی رابطه ابعاد شخصیت با آمادگی به اعتیاد با نقش واسطه‌ای راهبردهای مقابله با استرس در دانشجویان دختر دانشگاه علوم پزشکی کرمان انجام شد. عوامل مختلف شخصیتی با مصرف مواد ارتباط دارند. از این میان، برخی از صفات بیشتر پیش‌بینی کننده احتمال اعتیاد هستند. نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که بررسی اثرات مستقیم متغیرهای پنج‌گانه شخصیتی اثرگذار بر آسیب‌پذیری دانشجویان بر آمادگی به اعتیاد عبارتند از متغیرهای روان‌رنجوری، توافق و وظیفه‌شناسی. لذا نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های پیشین همسو می‌باشد (۱۲، ۲۲، ۲۳).

در واقع مطالعات نشان می‌دهند که افراد با نمره‌ی بالا در روان‌رنجوری مستعد داشتن خصیصه‌هایی همچون پرخاشگری، عصبانیت، تکانشگری، عواطف منفی، آسیب‌پذیری در برابر فشار روانی و سایر جنبه‌های مرتبط با روان‌رنجوری می‌توانند به صورت منفی رفتار انسان را تحت تأثیر قرار دهند و زمینه بروز رفتارهای پرخطر همچون گرایش به سمت مصرف مواد را فراهم آورند (۲۴). افرادی که توافق‌پذیری بالایی دارند ویژگی‌های چون نوع‌دوستی، کمک کردن و حس همدردی دارند. مهارت‌های حل مشکل‌شان بیشتر مساله‌مدار هست؛ همچنین این افراد دیگران را همچون خود می‌بینند و پیوندشان با دیگران زود جوش می‌خورد. هر چه فرد کمتر خود شیفته باشد و توافق‌پذیری و سازگاری بیشتری نسبت به مسائل از خود نشان می‌دهند و امور خود را چه مثبت چه منفی به طور کامل پذیرفته و انکار نمی‌کنند به همین دلیل کمتر به سمت مصرف مواد کشیده می‌شوند.

وظیفه‌شناسی دارای اثر منفی و معنی‌دار است. افراد وظیفه‌شناس قادر به مقاومت در برابر تکانه‌های تسلیم یا بروز هیجان‌های نامتناسب هستند (۲۵). این افراد می‌توانند تکانه‌های خود را کنترل نمایند و کمتر به مصرف الکل و یا مواد مخدر گرایش دارند. همچنین این افراد بیشتر مایلند از رفتارهایی که سلامتشان را به مخاطره می‌اندازد دوری نموده و در فعالیتهای دارای پیامدهای رفتاری مثبت شرکت کنند (۲۶).

برخی صفات شخصیتی، خطر سوءمصرف مواد را افزایش می‌دهند. اعتمادبه‌نفس پایین، فقدان مهارت‌های اجتماعی و انطباقی و استفاده از روش‌های ناپخته برای مقابله با استرس‌های زندگی از جمله این ویژگی‌های خطرآفرین است (۷). وظیفه‌شناسی از طریق راهبرد مقابله مساله‌مدار و هیجان‌مدار بر آمادگی به اعتیاد دارای اثر غیرمستقیم، منفی و معنی‌دار است. لذا نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های پیشین همسو می‌باشد (۱۲، ۲۳، ۱۱). افرادی که در وظیفه‌شناسی بعد دارای نمرات بالایی هستند، افرادی قابل‌اطمینان، مسئولیت‌پذیر و هدف‌گرا هستند (۲۸). همچنین بیشتر احتمال دارد که در جامعه به‌طور مؤثر رفتار نموده و هنگام رویارویی با موانع و مشکلات زندگی از روش‌های مساله‌مدار استفاده نمایند که این نیز به‌نوبه‌ی خود باعث رسیدن آن‌ها به اهدافشان می‌شود. از طرفی نایل آمدن به اهداف به‌نوبه‌ی خود منجر به بالا

رفتن سلامتی و کاهش سطح استرس تجربه شده خواهد شد. همچنین به نوبه‌ی خود باعث کاهش استفاده از روش‌های مقابله‌ی هیجان‌مدار می‌شود که این مسئله آمادگی به اعتیاد را پایین می‌آورد.

از طرفی روان‌رنجوری از طریق مقابله مسأله‌مدار و هیجان‌مدار بر آمادگی به اعتیاد دارای اثر غیرمستقیم، منفی و معنی‌دار است. بنابراین راهبرد مقابله‌ی مسأله‌مدار و هیجان‌مدار دارای نقش واسطه‌ای معناداری بین روان‌رنجوری و آمادگی به اعتیاد است. افرادی که در روان‌رنجوری نمره‌ی بالاتری کسب می‌کنند، عقاید غیرمنطقی بیشتری دارند، کمتر قادر به کنترل تکانه‌های خود بوده و بیشتر در معرض آسیب‌های اجتماعی از جمله اعتیاد هستند زیرا نمی‌توانند مانند افراد عادی جامعه با استرس‌ها و مشکلات زندگی کنار بیایند. افراد روان‌رنجور دارای اضطراب و پرخاشگری بالا و همچنین استرس‌پذیری بالا و احساس ناتوانی در مقابله با استرس می‌باشند که این عوامل موجب کاهش استفاده از راهبرد مقابله مسأله‌مدار می‌شود زیرا در راهبرد مسأله‌مدار فرد به‌منظور تعدیل عامل استرس‌زا و درنهایت رسیدن به هدف، به‌طور مستقیم با توجه به موقعیت استرس‌زا به‌صورت رودررو وارد عمل می‌شود (۹). بنابراین زمانی که افراد روان‌رنجور با عامل استرس‌زا مواجه می‌شوند کمتر قادر به استفاده از راهبردهای مسأله‌مدار شده و زمینه را برای استفاده بیشتر از سبک‌های مقابله‌ای ناکارآمد به‌جای سبک‌های مقابله‌ای کارآمد فراهم می‌سازد که آمادگی آن‌ها را برای اعتیاد افزایش می‌دهد.

نتیجه گیری

پژوهش حاضر به منظور مطالعه رابطه بین ابعاد شخصیت و آمادگی به اعتیاد با نقش واسطه راهبردهای مقابله با استرس انجام شد. از بین متغیرهای برون‌زا، روان‌رنجوری و وظیفه‌شناسی و توافق بالاترین اثر مستقیم را بر آمادگی به اعتیاد دارند. روان‌رنجوری نشان‌دهنده‌ی میزان تجربه‌ی احساسات و عواطف منفی از جمله ترس، غم، شرم، خشم، گناه، نفرت و کینه‌توزی در برابر استرس است. افراد با نمره بالا در این عامل، مستعد داشتن عقاید غیرمنطقی هستند و کمتر قادر به کنترل تکانه‌های خود بوده و خیلی ضعیف‌تر از دیگران با استرس کنار می‌آیند (۲۹). این ویژگی‌ها زمینه را برای استفاده از روش‌های ناپخته برای مقابله با استرس‌های زندگی به جای سبک‌های مقابله‌ای کارآمد فراهم می‌سازد که این عوامل در تعامل با یکدیگر آمادگی به اعتیاد را بالا می‌برد. نتایج نشان دادند که عامل وظیفه‌شناسی و آمادگی به اعتیاد رابطه‌ی منفی وجود دارد. عامل وظیفه‌شناسی با ویژگی‌هایی مانند نظم و ترتیب، محتاط بودن، تمایل به پیشرفت و خویشنداری همراه است. افرادی که در این عامل نمره‌های بالایی به دست می‌آورند رفتارهای مخاطره‌آمیز کمتر و موفقیت‌های اجتماعی بیشتری از خود نشان می‌دهند (۳۰). افرادی که وظیفه‌شناسی آن‌ها بالاست از راهبردهای مسأله‌محور استفاده می‌کنند، که باعث می‌شود کمتر به اعتیاد روی بیاورند.

منابع و مراجع

- [1] Shahsavand, Ismail (1375). Fundamentals of Drug Demand Reduction Planning. *Proceedings of the Scientific Symposium on the Prevention of Addiction*. Isfahan Welfare Organization.
- [2] Masumi Rad R. Iranian drug demand reduction model (with an emphasis on prevention and treatment). Committee fight with drugs of the Expediency Council Secretariat.(1389). Printing, circulation 20.
- [3] HosynyAlmadany SA; Ahadi, H; Karimi,Y. Bahrami, H and Moazdyan,A.The effect of modified approach to problem solving Family-oriented, on the self-esteem of drug-dependent clients. *Mashhad Medical Journal*, (1390). 5 (1), 25-56.
- [4] Sarvghad S, Barzeghar M, Balaghi T. The relationship between personality traits and dimensions of perfectionism and coping styles in male and female students Azad University
- [5] Van dam, C., Janssens, J. M. A. M. & De Bruyn, E. E.J. PEN, Big five juvenile delinquency and criminal recidivism . *Journal of Personality and individual difference*, (2005) . 29 (3), 68-83.
- [6] McCrea RR, Costa PT. A contemplated revision of NEO Five Factor Inventory. *Journal Personal Individ Differ*. 2004; 36(7): 587-596.
- [7] Polimeni, A.M., Moore, S.M., & Gruenert, S. MMPI-2 profiles of clients with substance dependencies accessing a therapeutic community treatment facility. *Journal of Applied Psychology*, (2010). 6(1), 1-9.
- [8] Bakhshipour R., Alilou M, Irani S.The Comparison of Personality Traits, Personality Disorders, and Problem-solving Strategies in Self-introduced Addicts and Normal Population. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*, Vol. 14, No. 3, Fall 2008, 289-297.
- [9] Lazarus, R. S. Puzzles in The Study of Daily Hassles. *J. Behavioral Medicine*,(1982). 7 , 375-389.
- [10]Lazarus, R. S., & Folkman. Stress, appraisal, and coping. *New York: Springer*, (1984). pp: 114-140.
- [11]Corbin, w., farmer, n, m.,& Nolen—Hoekesma, S. Relations among stress, coping strategies, coping motives, alcohol consumption and related problems: *A mediated moderation model. Addictive behaviors*, (2012). 38(4), 1912-1919.
- [12]Martin E.D, Sher K.J. Family history of alcoholism, alcohol use disorders and the five-factor model of Personality. *Journal Std Alcohol* .(2012). 55(1), 81-90.
- [13]Casta, P. T. & McCrae, R. R.NEO PI-R professional manual. Odessa, FL: *psychological Assessment Resources*. (1992).
- [14]Mirtaghi GF. new approach in Personality evolution. *Jaameh Pajohesh Publication*; 2001.P.1, 116-124.
- [15]Zarghar Y.Iran is ready to addiction scale construction. Proceedings of the Second Congress of Iranian Psychological Association. (1385)
- [16]HkymZadh F.influence of religious education on self-expression, lack of tendency to addiction and suicidal tendencies among female students in dormitories of the University of Ahvaz. General thesis, Ahwaz Islamic Azad University of Ahvaz. (1386).
- [17]Zarghar Y. Najarian B. Naemani A. Investigate the relationship between personality traits (thrill-seeking, self-expression and psychological hardness) religious attitude and marital satisfaction drug addiction potential employees of an industrial company in Ahvaz. *Journal of Education and Psychology martyr Chamran University*, (1387). 3 (14), 37-45.
- [18]Billings, A.G., Moos, R.H. "Coping stress and social resources among with unipolar depression. *Journal of personality and Social Psychology*, (1981). 46, 877891.
- [19]Rabbani Bavojudan. Nik Azin A. Kaviyani N. Khezri moghadam A. relationship between Efficacy beliefs and metacognitive Coping Strategies in men Drug addicts. *Journal of Applied Psychology*, (1391). 6, 3, 85-102.
- [20]Seadati M. Lshny L.The relationship between spiritual intelligence and Coping with Stress. *Rehabilitation Journal*, (1390). 12, 6 (51), 80- 75.

- [21]Ghasemi, V. Structural Equation Modeling Structural equation in social preceding studies. Tehran: sociologists. (1392).
- [22]Zvolensky, M. J., Jenkins, E. F., Johnson, K. A., & Goodwin, R. D. Personality disorders and cigarette smoking among adults in the United states. *Journal of Psychiatric Research*, (2011). 45, 535-841.
- [23]DordiNejad F, Shiran M. Personality traits and drug usage among addicts. *Litercy information and computer education journal*. (2011). 2 (2): 402- 405.
- [24]Watson, J., clark, L. A. (1993). On traits and temperament: general and specific eactors of emotional e Vollrath, M.. Personality & Stress. *Scandinavian Journal of Psychology*, (2001). 42, 335-347.
- [25]Vollrath, M. Personality & Stress. *Scandinavian Journal of Psychology*, (2001). 42, 335-347.
- [26]Roberts, B., Walton, K., & Bogg, T. Conscientiousness and Health across the Life Course. *Review of General Psychology*, (2005). 9(2), 156-168.
- [27]Noftle, E. E., & Robins, R. W. Personality Predictors of academic outcome: Big five correlates of GPA and SAT scores. *Journal of Personality and Social Psychology*, . (2007). 93 (1), 116-130.
- [28]Costa, P, T,& Mccrea, R.R. *Revised NEO personality (NEOPI-R) & NEO five factor Inventory (NEO-FFI)*. (1992)
- [29]Fisher, L. A., Elias, I. W., & Ritza, K. Predicting replace to substance abuse as a function. *Critical Experimental Research*, (1998). 22, 1041-1047.